

डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला

कृषि विज्ञान केंद्र

वाघापुर रोड, यवतमाळ - ४४५ ००१ (म.रा.)

दूरध्वनी क्र. (०७२३२) - २४८२३५ फॅक्स - (०७२३२) - २४८२३५

E-Mail - pckvkytl@yahoo.co.in

Website www.kvkvavatmal.pdkv.ac.in

पिक उत्पादकता वाढीची सूत्रे - सोयाबीन

१	जमिनीची निवड	मध्यम ते भारी, पाण्याचा योग्य निचरा होणारी, सामू ६.५ ते ७.५ पर्यंतची जमीन निवडावी.
२	सॅद्रिय खताचा वापर	हेक्टरी ५ टन (१० बैलगाड्या) चांगले मुरलेले शेणखत अथवा कंपोस्ट खत वापरावे.
३	मुलस्थानी मृद व जल संधारण	अनियमित व खंडीत पावसावर उपाय म्हणून उताराला आडवी मशागत व कटूर पध्दतीने पेरणी करावी. सोयाबीन पिकाची पेरणी बिबिएफच्या माध्यमातून करावे.
४	आंतरपिक पध्दतीचा अवलंब करावा	मध्यम भारी जमिनीत तुर + सोयाबिन (१:२ ओळ) किंवा कपाशी + सोयाबिन (१:१/१:२ ओळ). कोरडवाहू शेती पध्दतीत सोयाबिन+ज्वारी+तुर (६:२:१/९:२:१ ओळ) किंवा बिबिएफच्या माध्यमातून ४ तास सोयाबीन + १ तास तुर या पध्दतीचा वापर करावा.
५	वाणाची निवड	शिफारसीत अधिक उत्पादन देणाऱ्या सुधारित वाणाची निवड करावी. बियाणे दर्जेदार (निरोगी व जोमदार) असावे. सोयाबीन पिकाचे वाण: एनआरसी-३७, जेएस-९३-०५, एमएयुएस-७१, एमएयुएस-१५८, केडीएस-३४४ (फुले अग्रणी), डिएस-२२८, केडीएस-७२६ (फुले संगम), जेएस-९७-५२, जेएस-२०-२९ किंवा पिडिकेव्ही येलो गोल्ड (एएमएस-१००१) या पैकी कुठल्याही एका वाणाची निवड करावी.
६	बिजप्रक्रिया	पेरणीपूर्वी प्रतिकिलो बियाण्याला कार्बोक्झीन ३७.५% + थायरम ३७.५% (मिश्रघटक) ३ ग्रॅम व ५ ग्रॅम ट्रायकोडर्माची प्रक्रिया करावी. याप्रक्रियेनंतर थायमिथोक्झाम ३०% एफ.एस १०मिली व शेवटी रायझोबियम, पीएसबी व केएमओ युक्त लिक्वीड कन्सोर्सीया १० मिली या प्रमाणात प्रती किलो बियाण्यास पेरणीपूर्वी २ ते ३ तास अगोदर लावावे.
७	पेरणीची वेळ व पध्दत	जूनचा दुसरा पंधरवाडा ते जुलैचा दुसरा आठवडा या दरम्यान पेरणी आटोपावी. बियाणे ४ सें.मी. पेक्षा खोल पेरू नये. पेरणीचे अंतर ३०x८ किंवा ४५x५ सें.मी. ठेवावे. उताराला आडवी पेरणी करावी. उत्पादन खर्च कमी करण्यासाठी घरचे बियाणे पिकांचे हंगामपूर्व नियोजना प्रमाणे स्वच्छ करून घरीच बियाण्याची उगवण तपासणी करून ७०% च्यावर उगवण क्षमता असल्यास एकरी ३० किलो बियाणे वापरावे. उगवण कमी असल्यास एकरी त्याप्रमाणात बियाण्याचे प्रमाण वाढवावे. शक्यतेवर बिबिएफच्या पध्दतीचा वापर करावा किंवा ४ ते ५ ओळी नंतर एक ओळ रिकामी सोडावी व पिक फुलावर येण्याआधी रिकाम्या तासातून चर करावा. टोकन पध्दतीने सोयाबीन लागवड केल्यास उत्पादन अधिक येते, बियाणे कमी लागते. असा शेतकऱ्यांचा अनुभव आहे.
८	झाडांची योग्य संख्या राखणे	हेक्टरी ४ ते ४.५ लाख एवढी झाडांची संख्या राखावी, यासाठी उगवणशक्ती तपासून बियाण्याचे प्रमाण ठरवावे. ७० ते ७५ टक्के उगवणशक्ती असल्यास हेक्टरी ७५ किलो बियाणे (एकरी ३० किलो) बियाणे वापरावे.
९	रासायनिक खताचा संतुलित	मृद परिक्षणाच्या अहवालानुसार शिफारसीत मात्रा निश्चीत करून वेळेवर द्यावी. पेरणी पूर्वी ५ टन शेणखत दिले असल्यास ही मात्रा अर्धी करावी. याशिवाय पेरणीनंतर ५० व ७० दिवसांनी २ टक्के

	पुरवठा करणे	युरियाची (२०० ग्राम युरिया + १० लिटर पाणी) पिकावर फवारणी करावी. सोयाबीन पिकाला हेक्टरी ३०:७५:३० किलो म्हणजे एकरी १२:३०:१२ किलो एनपिके शिफारशित आहे. त्यानुसार एकरी २६ किलो युरिया + १८७ किलो सुपर फॉस्फेट + २० किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश गरजेचे आहे किंवा डि ए पि ६५ किलो + २० किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश एकरी द्यावे.
१०	आंतरमशागत/ तणव्यवस्थापन	सुरवातीचे ४० दिवस पर्यंत हे पिक तण विरहित ठेवावे. त्यासाठी शिफारसीनुसार डवरणी व निंदण्याच्या पाळ्या द्यावा. शेवटच्या डवरणीच्या वेळी डवऱ्याच्या दात्याला दोरी बांधून सरी काढावी. पिक फुलूरा अवस्थेत असतांना आंतरमशागत करू नये. रासायनिक तण व्यवस्थापनासाठी उगवण पुर्व पेंडीमेथॅलीन ३०% प्रवाही ३० ते ४० मि.ली. किंवा पेंडीमेथॅलीन ३८.७% प्रवाही ३० ते ३५ मि.ली. प्रती १० लीटर पाणी मिसळून जमिनीमध्ये ओलावा असताना लागवडीनंतर ३ दिवसाच्या आत जमिनीवर फवारावे. पिक १५ ते २० दिवसाच्या अवस्थेत इमॅझीथायपर + इमॅजोमॉक्स ७०% प्रवाही २ ग्रॅम प्रती १० लीटर पाणी या प्रमाणात घेउन तणावर फवारणी करावी म्हणजे एकरी हे तणनाशक ४० ग्रॅम लागेल. याशिवाय ही अनेक तणनाशके या पिकासाठी शिफारशित आहे.
११	किड व रोग व्यवस्थापन	आर्थिक नुकसाणीची पातळी विचारात घेवून शिफारसीनुसार एकिकृत किड व रोग व्यवस्थापन पध्दतीचा अवलंब करावा. त्यासाठी कृषिविभाग, कृषिविद्यापीठ किंवा कृषि विज्ञान केंद्राच्या तज्ञाकडे संपर्क करावा.
१२	ओलीत व्यवस्थापन	आधुनिक सिंचन पध्दतीचा वापर करावा. पिकाच्या नाजूक अवस्थेत संरक्षित आलीत करावे.

केडीएस-७२६ (फुले संगम) या वाणाचे गुण वैशिष्टे

अ. क्र.	विवरण	वैशिष्टे
१	प्रसारण वर्ष	२०१६
२	प्रसारण करणारी संस्था / विद्यापीठ	कृषि संशोधन केंद्र, कसबे दिग्रस, जि. सांगली
३	बियाणे प्रमाण प्रती एकर	२५ किलो
४	परीपक्व कालावधी	१०० ते १०५ दिवस
५	उत्पादकता	२३ ते २५ क्व. / हेक्टर
६	विशेष गुणधर्म	महाराष्ट्र, तेलंगाणा, आ.प्र., कर्नाटक व तामिलनाडू राज्या साठी शिफारस, तांबेरा रोगास प्रतीबंधक, चारकोल रॉट रोगास मध्यम प्रतीबंधक, तेलाचे प्रमाण १८.४२ टक्के, प्रोटीन चे प्रमाण ३८.१४ टक्के तसेच दान्यावरील जांभळे ठिपके रोग प्रतीबंधक

अधिक माहिती करिता कृषि विज्ञान केंद्र, यवतमाळचे शास्त्रज्ञ डॉ. सुरेश नेमाडे — ९४२१७७१३७४, डॉ. प्रमोद मगर — ७७५७०८१८८५, प्रा. मयुर ढोले — ९९२११०२११० या नंबर वर संपर्क करावा.

कृषि विज्ञान केंद्र, यवतमाळ